

Svensk kriminallitteratur och Mankells arv

Tomić, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:012121>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-03**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

ZAGREBS UNIVERSITET
FILOSOFISKA FAKULTETEN
INSTITUTIONEN FÖR SKANDINAVISTIK

Sara Tomić

Svensk kriminallitteratur och Mankells arv

Examensarbete

Handledare:

Pavle Luketić

Juli, 2024

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Historisk kontext och den svenska kriminallitteraturens början	1
3. Mankells liv och verk	4
4. Den svenska kriminallitteraturens kännetecken	5
4.1. Den svenska kriminallitteraturens kännetecken i Mankells verk	7
5. Slutsats	9
6. Litteratur	10

1. Inledning

Detta examensarbete undersöker utvecklingen av svensk kriminallitteratur, med fokus på en framstående författare, Henning Mankell. Det ska ge en översikt över utvecklingen av svensk kriminallitteratur och hur denna process påverkats av historiska sammanhang och komplexa processer. Enligt Stougaard-Nielsen är snabb modernisering, urbanisering, globalisering och förändringar i välfärdsstaten viktiga faktorer i denna utveckling (2017: 171). En atmosfär av skandinavisk melankoli är ett igenkännligt inslag i många skandinaviska kriminalromaner (Žižek 2006: 24). Dessa berättelser går längre än att bara lösa brott och ge detaljerade skildringar av karaktärernas vardagliga kamper och desillusionering av huvudpersoner. Genom att framställa karaktärer som vanliga individer som kämpar med vardagliga utmaningar i det samtida samhället undergräver denna genre traditionella kriminallitteraturkonventioner om hjältemod och moralisk överlägsenhet (Nestingen och Arvas 2011: 64). Dessutom kommer skandinavisk kriminallitteraturs globala popularitet från dess förmåga att ta itu med universella globala oro och bekymmer, även samtidigt som den fokuserar på specifika, igenkännliga skandinaviska miljöer (Stougaard-Nielsen 2017: 119). Stougaard-Nielsen hävdar också att utforskningen av exotiska, perifera platser, såsom Norden, också förstärker dess globala attraktionskraft (2020: 30). Dessa och många andra drag i genren kommer att diskuteras och exemplifieras i Henning Mankells romaner. Hans verk, närmare bestämt Wallander-serien, ska analyseras för att visa hur hans inställning till kriminallitteratur gör honom till en av genrens bästa representanter.

2. Historisk kontext och den svenska kriminallitteraturens början

För att förstå utvecklingen av svensk kriminallitteratur är det viktigt att fundera över i vilket sammanhang den förekom. Enligt Nestingen och Arvas är förståelsen av välfärdsstatens bildande och omvandling, som skedde mellan 1946 och 2010, mycket viktig för att förstå skandinavisk kriminallitteratur, eftersom huvudfokus för sådan samhällskritisk skönlitteratur har varit att kritisera välfärdsstaten (2011: 8). Under ledningen av socialdemokratiska regeringar under efterkrigstiden expanderade välfärdsstaten avsevärt. Staten tog på sig rollen att stödja och upprätthålla sina medborgare genom att omfördela resurser genom program utformade för att vara tillgängliga för alla (Nestingen 2008: 7). Nestingen skriver att staten blev ansvarig för att upprätthålla social ordning och funktionalitet. Medborgarna bidrog genom sitt arbete och sina uppoffringar för det allmänna bästa, och istället för ekonomisk ersättning fick de frid och lugn. Individer kunde lita på statens omdöme, tro på insynen i det

sociala livet och statens förmåga att styra rationellt (2008: 21). Uppfattningen om staten förändrades dock på 1980-talet, när den började prioritera marknadens intressen framför medborgarnas och ansågs vara begränsad av nyliberalismen (Nestingen 2008: 7). Nestingen och Arvas definierar nyliberalism som en ideologi där ekonomisk tillväxt är måttet på socialt välbefinnande. De nämner också hur ansvaret för medborgarnas välfärd flyttas från staten till individen (2011: 9).

På 1960-talet verkade Skandinavien förverkliga det utopiska idealet om rika, jämlika och progressiva välfärdssamhällen. Särskilt fick Sverige internationellt erkännande som en funktionell utopi och en ”mellanväg” mellan kapitalismens och kommunismens polariserade ytterligheter under det kalla kriget (Stougaard-Nielsen 2017: 17). Det var också en ökning av politisk medvetenhet under detta decennium, och författare använde romaner, dikter, journalistik och dokumentärfiktion som verktyg för politisk aktivism (Stougaard-Nielsen 2017: 40). Framväxten av skandinavisk kriminallitteratur från slutet av 1960-talet till början av det tjugoförsta århundradet var nära kopplad till en utbredd oro för störningen av välbekanta sociala normer förknippade med det senmoderna välfärdssamhället (Stougaard-Nielsen 2020: 30). Genrens nära anpassning till det sociopolitiska sammanhanget gjorde den samhällskritiska polisproceduren till den dominerande formen av kriminallitteratur i Sverige och övriga Skandinavien sedan 1960-talet, och lade därigenom grunden till den skandinaviska kriminallitteraturtraditionen (Nestingen och Arvas 2011: 3). Hägg hävdar att ”de första decennierna av trygghet och välstånd är också den svenska detektivromanens genombrottsperiod. Laglydighet och lugn är alltid förutsättningen för att vanliga mord i grannskapet ska bli litterärt intressanta. Den förste skaparen av svenska detektivromaner som på allvar kunde tävla med de internationella förebilderna var Stieg Trenter” (1996: 602). Förutom Trenter nämner Nestingen och Arvas även Maria Lang, Vic Suneson och H. K. Rönbloom som mycket betydelsefulla författare på den tiden (2011: 4).

Under mellankrigs- och den tidiga efterkrigsperioden var *whodunnit* den dominerande formen av kriminallitteratur, men procedurdeckare introducerade en ny känsla av realism. Från 1970-talet och framåt har polisprocedurgenren förblivit den dominerande formen (Nestingen och Arvas 2011: 5). Tomić menar att genom att ändra genrens struktur mot ett mer deskriptivt och realistiskt förhållningssätt, och därmed undergräva Todorovs detektiv-offerbrottsling triad och identifiera brottslingen som ett offer för systemet, flyttades fokus till brottslighetens sociala ursprung, vilket gynnade *whydunnit* över *whodunnit* (2022: 24).

Utvecklingen av skandinavisk kriminallitteratur kan förstås som ett komplext kulturellt svar på de många sociala och kulturella förändringar som den progressiva välfärdsstaten, snabba moderniseringen och den ekonomiska tillväxten åstadkommer. Dessa förändringar, tillsammans med konsumtionssamhällets kriser från början av 1970-talet och framåt, har avsevärt påverkat genren (Stougaard-Nielsen 2017: 20). Dessa förändringar återspeglas tydligt i Per Wahlöö och Maj Sjöwalls författarskap, som etablerade ett arv och satte standarden för skandinavisk kriminallitteratur (Nestigen och Arvas 2011: 2). Deras serie ”*Roman om ett brott 1965-75*” består av tio polisromaner med påfallande realism i spaningsarbete och brottsfall. Sjöwall och Wahlöö är näst Astrid Lindgren de mest spridda i utlandet av nyare svenska författare” (Hägg 1996: 607). Med varje roman i serien som undersöker en annan aspekt av dysfunktionella institutioner inom den redan vikande välfärdsstaten (Tomić 2022: 24) ger serien en kritik av samhället med fokus på realism. När samhället övergick till en mer nyliberal ram, fortsatte kriminallitteraturen att förändras. Nestigen och Arvas förklarar att förändringarna i samhället undergrävde den svenska modellen baserad på solidaritet, konsensus, social rättvisa och milda immigrationslagar (2011: 81). Enligt Stougaard-Nielsen orsakade attitydförskjutningen en spricka i det sociala förtroendet mellan medborgarna och staten (2017: 98).

På 1990-talet genomgick Sverige och andra skandinaviska länder drastiska demografiska, politiska, ekonomiska och kulturella förändringar, inklusive Olof Palmes död, en tillströmning av flyktingar och integration i Europeiska unionen (Stougaard-Nielsen 2017: 89), vilket orsakade att en idealistisk vision av välfärdsstaten bleknar in i ett avlägset minne (Stougaard-Nielsen 2017: 85). Under 2000-talets första decennium var polisprocedur fortfarande den mest välmående subgenren i svensk kriminallitteratur (Nestigen och Arvas 2011: 34). Denna framgång understryker kriminallitteraturens inneboende anpassningsförmåga och rörlighet, vilket gör det möjligt för den att få resonans globalt genom att blanda internationellt erkända litterära och audiovisuella element med lokala språk, traditioner och samhällsliga sammanhang (Stougaard-Nielsen 2020: 31). Förutom samhällskritik behandlade författarna också frågor om nationell historia. Författare som Jo Nesbø och Stieg Larsson åtog sig uppgiften att skriva om och omtolka det förflutna (Nestigen och Arvas 2011: 62). Målet för kriminalförfattare är att föra in samhällsfrågor i det offentliga samtalet och väcka diskussion (Nestigen och Arvas 2011: 63). Stougaard-Nielsen lyfter fram att även om berättelsen ofta utspelar sig i det förflutna så är nutiden central i kriminalromanen. Han förklarar att genom att

utforska och förstå det förflutna försöker författarna förklara och förstå aktuella konflikter (2017: 117).

3. Mankells liv och verk

Henning Mankell (1948 - 2015) började skriva kriminallitteratur på 1980-talet med en tydlig avsikt att kritisera negativa förändringar i det svenska samhället, med fokus på framväxten av rasism, främlingsfientlighet och invandringsfientliga känslor (Nestingen och Arvas 2011: 78). På grund av detta tar hans romaner ofta upp de osäkerheter som den ökade invandringen och globaliseringen medför (Nestingen och Arvas 2011: 44). Nestingen och Arvas hävdar att Mankells verk systematiskt utforskar hoten mot den säkra svenska identiteten och ofta framställer skurken som både produkten och offer för rädslan för ”den Andra” (2011: 78). Han använde sin serie om Kurt Wallander för att undersöka nedgången i det sociala medvetandet i Sverige. Även om den utspelade sig i ett provinsområde var hans kriminalserie global i omfattning, och behandlade frågor som immigration, människohandel och konspirationer (Stougaard-Nielsen 2017: 90).

Genom hela serien konfronterar huvudpersonen Wallander olika frågor som involverar väst och utvecklingsländer (Nestingen och Arvas 2011: 80) och den Andra intar en dominerande plats i praktiskt taget varje Wallander-roman (Nestingen och Arvas 2011: 78). ”Afrika har haft stort inflytande på Henning Mankells författarskap.”¹ Han tillbringade en betydande del av sitt liv på den afrikanska kontinenten, och ”att leva och arbeta i Afrika gav honom ett nytt perspektiv på Sverige och Europa.”² Enligt Žižek är det därför han kan skildra skillnaden mellan det välbärgade Sverige och tredje världen. Žižek förklarar att Mankell effektivt skildrar denna skillnad genom att växla mellan perspektiv och lyfta fram de inneboende motsättningarna (2006: 128).

Förutom sin litterära framgång var Mankell också mycket engagerad i sociala frågor. ”Sedan Henning Mankell kom till Afrika har han varit snabbt besluten att försöka hjälpa till att lösa de problem som förstör kontinenten. Han är speciellt engagerad i kampen mot AIDS och lägger mycket av sin tid och kraft på ett minnesbokprojekt vars syfte är att sprida kunskap

¹ <https://web.archive.org/web/20151006161513/http://henningmankell.se/forfattare/biografi/> Tillträde 30.06.2024.

² <https://web.archive.org/web/20151006161513/http://henningmankell.se/forfattare/biografi/> Tillträde 30.06.2024.

och väcka medvetenhet om AIDS-katastrofen på kontinenten,”³ och han bidrog också ekonomiskt och hjälpte till med att bygga byar i Afrika och Indien.⁴

Mankell såg sina kriminalromaner som ideologiska verktyg som lät honom utforska ras och demokrati och använde dem för att utforska Sveriges oro för ras och rasism (Nestingen och Arvas 2011: 31). När han fick frågan varför han skrev Wallander-serien svarade författaren: ”Idén om Wallander föddes ur en strävan att skriva om den växande rasismen i Sverige på 1980-talet. Rasism är för mig en kriminell åtbörd och därför föll det sig naturligt att jag tänkte mig en brottsintrig. Det var efter det som tanken på en polisman föddes.”⁵ Även om Mankell från början planerade att den åttonde romanen *Brandvägg* (1998) skulle bli den sista romanen i Wallander-serien, övertalade läsarna honom att ge ut ytterligare en bok med fem noveller som heter *Pyramiden* (Nestingen 2008: 224). I denna roman ger författaren svar på frågor om Wallanders ursprung, kamp och utbrändhet som lämnas obesvarade genom hela serien (Nestingen 2008: 225).

Mankells romaner har blivit synonyma med kritik av samhällsförändringar och användning av kriminalromanen som verktyg för politisk kommentar (Nestingen och Arvas 2011: 9). Globalt sett har Mankells Wallander-romaner blivit framstående exempel på inte bara skandinavisk kriminallitteratur, utan också på icke-engelskspråkig kriminallitteratur i översättning (Stougaard-Nielsen 2017: 29). Genom sina kraftfulla berättelser och engagemang för social aktivism har Henning Mankell skapat ett bestående arv i kriminallitteraturens värld.

4. Den svenska kriminallitteraturens kännetecken

Svensk kriminallitteratur har ett antal egenskaper som skiljer den från andra genrer. Det känns igen på sociala kommentarer, komplexa karaktärer och realistiska miljöer. Samhällskritik är ett av genrens nyckeldrag. Författare kritiserar ofta nationella institutioner och genuspolitik i sina romaner och lyfter fram olika brister i det svenska samhället (Nestingen och Arvas 2011: 2). Detta gör att författare kan ta upp angelägna sociala frågor och ge sin insikt i dem.

³ <https://web.archive.org/web/20151006161513/http://henningmankell.se/forfattare/biografi/> Tillträde 30.06.2024.

⁴ <https://web.archive.org/web/20151006161513/http://henningmankell.se/forfattare/biografi/> Tillträde 30.06.2024.

⁵ <https://web.archive.org/web/20151006161513/http://henningmankell.se/forfattare/biografi/> Tillträde 30.06.2024.

När det gäller karaktärer är den svenska kriminallitteraturtraditionen, etablerad av Sjöwall och Wahlöö, känd för sin skildring av detektiver som melankoliska, tysta och flitiga (Nestingen och Arvas 2011: 9). Enligt Nestingen och Arvas har denna atmosfär av skandinavisk melankoli blivit ett varumärke för genren. De menar också att, till skillnad från traditionell kriminallitteratur, där karaktärer ofta avbildas som hjältar, framställer svenska kriminalromaner dem som vanliga människor som hanterar vardagsproblem. Fokus på karaktärernas vardagliga upplevelser tjänar till att undergräva föreställningen om moralisk överlägsenhet och framställer dem som vanliga män och kvinnor som kämpar med moderna samhällsfrågor (2011: 64).

För att en roman ska betraktas som en polisprocedur måste den vara fokuserad på en huvuddetektiv som arbetar som en del av ett mångsidigt team (Nestingen och Arvas 2011: 36) och erbjuda detaljerade beskrivningar av deras detektivarbete (Nestingen och Arvas 2011: 34). Genren har dock nyligen återgått till att fokusera på en enda detektiv, vilket ofta speglar desillusionering av den upplösande välfärdsstaten (Nestingen och Arvas 2011: 35-6). Romanens miljö är också ett viktigt inslag. Vanligtvis är den modern och urban (Nestingen och Arvas 2011: 35). Plats har betydande betydelse i kriminallitteratur, med miljöer som representerar bredare samhälleliga kriser (Nestingen och Arvas 2011: 35).

Svensk kriminallitteratur utforskar också ondskans ursprung och kopplar ofta brott till bredare sociala och psykologiska ursprung snarare än att se dem som isolerade handlingar av irrationell ondska (Nestingen och Arvas 2011: 22). Polisen i dessa berättelser ses typiskt som representanter för den dominerande sociala och politiska ordningen (Nestingen och Arvas 2011: 40).

Realism är ett annat avgörande inslag i genren, som ofta uppnås genom detaljerad tredjepersonsberättelse och allvetande berättarperspektiv (Nestingen och Arvas 2011: 34). Men sedan 1990-talet har melodrama blivit allt mer framträdande som ett sätt att kritisera nyliberala politiska förändringar (Nestingen och Arvas 2011: 173). Detta beror på att melodramatiskt berättande skildrar karaktärer och konflikter på stiliserade sätt för att åberopa moraliskt omdöme - det fokuserar främst på utredningsmetoderna, men det finns ofta en huvudperson vars skildring tematiserar, dramatiserar och intensifierar konflikterna i romanen, vilket väcker moraliska bedömningar. Det kompletterar de realistiska traditionerna inom genren (Nestingen och Arvas 2011: 172) och utmanar polisens ställning som den naturliga agenten i välfärdsstaten förminskad av nyliberalismen (Nestingen och Arvas 2011: 173).

4.1. Den svenska kriminallitteraturens kännetecken i Mankells verk

Henning Mankells verk följer Sjöwall och Wahlöös tradition med betoning på realism och samhällskritik. Enligt Slavoj Žižek illustrerar hans kriminalromaner hur detektivgenren har utvecklats under den globala kapitalismens era (2006: 24). Berättelserna, som mest utspelar sig i den sydsvenska staden Ystad med inspektör Kurt Wallander som huvudperson, börjar ofta med en kort prolog som utspelar sig i ett fattigt tredje världens land. Denna narrativa teknik placerar globala frågor inom Wallander-romanernas något lantliga miljö, och kopplar samman globala och lokala problem (Žižek 2006: 128). Stougaard-Nielsen noterar också att Mankells Wallander-serie kontrasterar en provinsiell miljö med den globaliserade världen, och visar deras sammankoppling (2020: 34).

Mankell använder fri indirekt diskurs för att skildra en utbränd polis som är överväldigad av brottens grymheter, sitt personliga liv och samhällsförändringarna (Nestingen 2008: 232). Han avviker från det typiska kriminallitteraturens fokus på utredning och avslöjande och fokuserar istället på huvudpersonens känslomässiga tillstånd. Denna metod flyttar läsarens fokus från att förutse brottets upplösning till att förstå Wallanders reaktioner, som är sammanflätade med etiska och politiska frågor (Nestingen 2008: 225), och framställer honom som en ambivalent och komplex gestalt.

Nestingen och Arvas påpekar att Mankells berättelser är rika på social och politisk kritik (2011: 43), särskilt när det gäller de osäkerheter som orsakas av ökad invandring och globalisering (2011: 44). Författaren målar upp en bild av ett tillstånd i gradvis tillbakagång, präglad av ökande nivåer av våldsbrott (Nestingen och Arvas 2011: 83). Till skillnad från de flesta svenska polisprocedurer som utspelar sig i moderna stadsmiljöer (Nestingen och Arvas 2011: 35) utspelar sig Mankells romaner på landsbygden i Ystad. Småstadsmiljön spelar en betydande roll i berättelsen, ofta framställd som i ett kristillstånd (Nestingen och Arvas 2011: 11). Stämningen är melankolisk och orolig och Wallander längtar ofta efter vår och varmare väder: ”Det var blåsigt och duggregnade. Gatlyktan svajade i vinden. Termometern visade fyra plusgrader. Han grimaserade irriterat. Våren dröjde” (Mankell 2006: 159).

Mankells karaktärisering av Wallander stämmer överens med den skandinaviska traditionen att framställa detektiver som vanliga människor med vardagsproblem. Författaren själv beskriver Wallander som ”en karaktär som jag tror uppfattas som väldigt mänsklig. Han är en duktig kriminalare men han har också problem, som hans kamp mot en begynnande diabetes och bristande förmåga att vara om personliga relationer. Han är väldigt hängiven sitt

arbete men kan ändå tvivla och undra om det han gör är rätt. Och han längtar ibland bort från allt elände.”⁶ Stougaard-Nielsen beskriver Wallander som en ”Swedish everyman”, vars oro över de snabba förändringarna i samhället han inte kan förstå speglar nationell osäkerhet kring moral och solidaritet i ett alltmer mångkulturellt samhälle (2017: 91). Genom alla romaner uttrycker Wallander ofta sin förvirring om situationen i Sverige:

Hela situationen välldes plötsligt in över honom med full kraft. En gammal kvinna blir mördad på julafton i sin affär, strax innan hon ska stänga. Det var något skrämmande överkligt över brutaliteten. Sådana saker hände helt enkelt inte i Sverige. Minst av allt på julafton (Mankell 2006: 107).

I Mankells gestaltning av Kurt Wallander är nostalgi och eftertanke mycket viktiga. Wallander funderar ofta på brottslighetens och samhällets föränderliga karaktär och känner sig allt mer malplacerad trots sin relativt unga ålder:

Han tänkte på vad den gamla läkaren hade sagt. Om brotten som blev allt fler och allt grövre. Wallander hade många gånger känt samma sak. Han hade tänkt att han var en polis som egentligen började tillhöra en annan tid. Trots att han bara var fyrtio år gammal. Kanske nuet behövde en annan sorts poliser? (Mankell 2006: 152).

Dessa reflektioner avslöjar Wallanders känsla av förskjutning och nostalgi efter ett enklare förflutet. Enligt Stougaard-Nielsen är de återkommande temana om längtan efter ett idealiserat förflutet och en känsla av främlingskap från nuet också intimt knutna till Wallanders personliga historia, vilket ekar genom hans interna monologer (2017: 126). Nestingen hävdar att Wallanders agerande skapar motstridiga uppfattningar om honom. Hans uppriktiga ansträngningar, utmattning och förvirring gör honom relaterbar, ändå minskar hans rasistiska och sexistiska beteende denna empati, vilket väcker oro för hans roll som offentlig person (Nestingen 2008: 259). För Nestingen är denna dubbelhet avgörande eftersom den hjälper till att illustrera hur den svenska staten kämpar för att ta itu med den globala erans politiska och etiska dilemman (2008: 254).

Liksom de flesta svenska kriminalromaner utmanar Henning Mankells serie traditionella föreställningar om ondskans ursprung och utforskar orsakerna till våld. Det gör han enligt Nestingen genom att visa hur våldet härrör från komplexa relationer och ideologier, vilket utmanar institutioner som lovar tröst och försoning (2008: 249). Wallander-romanerna

⁶ <https://web.archive.org/web/20151006161513/http://henningmankell.se/forfattare/biografi/> Tillträde 30.06.2024.

framställer brott som ett yttre hot mot det oskyldiga Sverige (Stougaard-Nielsen 2017: 92). Istället för att erbjuda tröst ifrågasätter och utmanar dessa romaner just de institutioner som ger en falsk känsla av trygghet och försoning (Nestingen 2008: 249). Mankell ifrågasätter dock etnocentriska och narcissistiska åsikter (Nestingen 2008: 226) och hävdar att solidaritet är väsentlig för att främja de etiska relationer som behövs för att motverka och reformera den orättvisa dynamiken i ekonomisk globalisering som förbinder Sverige och världen (Nestingen 2008: 230).

Henning Mankells Wallander förkroppsligar essensen av melodrama, som speglar de bredare nationella förändringar som sker i Sverige (Nestingen och Arvas 2011: 177). I skandinavisk kriminallitteratur kompletterar ofta melodramatiska och realistiska inslag varandra – berättelsen fokuserar på de realistiska aspekterna av polisarbetet, och Wallander tillför dramatik och framkallar moraliskt omdöme (Nestingen och Arvas 2011: 172). Genom denna blandning av realism och melodrama illustrerar Mankells romaner de osäkerheter som uppstår från ökad invandring och globalisering, och skildrar ett samhälle som kämpar med dessa förändringar (Nestingen och Arvas 2011: 44).

5. Slutsats

Kriminalroman är antagligen den mest inflytelserika skandinaviska genren. Den har ett antal egenskaper som gör den välkänd och igenkännbar för människor i hela världen. Några av dessa är den melankoliska atmosfären, specifika miljöer, detaljerad skildring av vardagliga kamper och djupt fokus på samhällsfrågor. Den svenske författaren Henning Mankell är en särskilt viktig person inom genren, och hans romaner är typiska representanter för den. Mankells Wallander-serie, med sina realistiska och samhällskritiska berättelser, förkroppsligar de avgörande dragen i skandinavisk kriminallitteratur. Hans förmåga att smälta samman personliga och samhälleliga konflikter till gripande berättelser har berikat genren och väckt internationell uppmärksamhet för skandinavisk litteratur, eftersom han är en av de första svenska författare som nått popularitet i en sådan skala. Genom att utforska Mankells arbete försökte detta examensarbete förklara hur hans inställning till kriminallitteratur ger en insiktsfull social kommentar, som reflekterar över viktiga samhällsförändringar och utmaningar. Mankell skapade ett bestående arv och hans romaner fortsätter att få resonans hos läsare över hela världen, vilket säkerställer att svensk kriminallitteratur förblir en populär och inflytelserik genre.

6. Litteratur

Hägg, Göran. 1996. *Den svenska litteraturhistorien*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Mankell, Henning. 2006. *Pyramiden*. Stockholm: Leopard förlag.

Nestingen, Andrew. 2008. *Crime and Fantasy in Scandinavia: Fiction, Film, and Social Change*. Seattle, London: University of Washington Press.

Nestingen, Andrew; Arvas, Paula. 2011. *Scandinavian crime fiction*. Cardiff: University Of Wales Press.

Stougaard-Nielsen, Jakob. 2017. *Scandinavian Crime Fiction*. London, New York: Bloomsbury Academic.

Stougaard-Nielsen, Jakob. 2020. "Wallander's Dark Geopolitics." *Nordicom Review*. London: University College London. sciendo.com/article/10.2478/nor-2020-0014. (tillträde 19.05.2024.)

Tomić, Janica. 2022. "Nordijski noir: adaptacija, aproprijacija, artikulacija". Zagreb. <https://hrcak.srce.hr/file/416916> (tillträde 21.06.2024.)

Žižek, Slavoj. 2006. *The Parallax View*. Massachusetts: The MIT Press

Källor från internet:

<https://web.archive.org/web/20151006161513/http://henningmankell.se/forfattare/biografi/>
(tillträde 30.06.2024.)

Sažetak

Švedski krimić i Mankellovo naslijeđe

Ovaj završni rad bavi se razvojem švedskog kriminalističkog romana, s fokusom na život i djelo autora Henninga Mankella. Istražuje podrijetlo i razvoj tog žanra te utjecaj švedskog društva i mentaliteta tijekom kasnog 20. i ranog 21. stoljeća na taj žanr. Spominju se bitni pojmovi poput države blagostanja, neoliberalizma i globalizacije. U radu se raspravlja o društvenim i političkim pitanjima tog vremena te kako se ona odražavaju u Mankellovu opusu. Opisani su njegovi motivi za pisanje i jedinstveni pristup kriminalističkom romanu. Ističe se njegov značajan doprinos žanru i pokazuje se kako je švedsku kriminalističku književnost popularizirao u Švedskoj i u svijetu. Mankellovo naslijeđe još je značajno te je i dalje jedan od najutjecajnijih švedskih autora kriminalističkih romana. Opće karakteristike švedske kriminalističke književnosti, poput realizma i društvene kritike, definirane su i prikazane na primjeru Mankellove serije romana o Kurtu Wallanderu.

Abstract

Swedish Crime Fiction and Mankell's Legacy

The subject of this undergraduate thesis paper is the development of Swedish crime literature, focusing on Henning Mankell's life and work. It examines the origins of the genre and the influence that the Swedish society and mentality during the late 20th and early 21st centuries had on it, mentioning crucial notions including the welfare state, neoliberalism and globalisation. The paper discusses the social and political issues of the time and how these are reflected in Mankell's work. Mankell's background, his motivations for writing, and his unique approach to crime fiction are also explored. His significant contributions to the genre are highlighted, demonstrating how he made Swedish crime literature popular both in Sweden and internationally. His legacy endures as he remains one of the most influential Swedish authors in crime fiction. General characteristics of Swedish crime literature, such as realism and social criticism, are defined and exemplified on the Wallander series.